

باسمه تعالی

۱- دکتر علی شمس مدرس دانشگاه فرهنگیان نجف آباد

Alishamsi1349@gmail.com

۲- علی اسماعیلی دانشجوی دانشگاه فرهنگیان

A93esmaeili@gmail.com

۳- محمد گردشتیان دانشجوی دانشگاه فرهنگیان نجف آباد

Gh94danesh@gmail.com

۴- فریدون امینی دانشجوی دانشگاه فرهنگیان نجف آباد

F94amini@gmail.com

۵- اکبر مهدور دانشجوی دانشگاه فرهنگیان نجف آباد

A94mahdvr@gmail.com

Title :Efficient and dynamic society and effiecient educational discipline.

Abstract:

One of the most important elements of each society development is education discipline of this society. This development is result of frequent studies about increased improvement of education that its purpose is training of children in this society. The experience showed that each country has a dynamic education discipline is away from decadence. Today generation will make an overload future. If we identify efficient education characteristics and be diligent toward its development and it is not verified unless we pay special attention to different elements such as education, consulting manager, teacher, family, suitable space and facility and active relation between them and specially two main elements of this big collection, namely teacher and student. Injecting intellectual power along with relief of thought and training creative thinking and creating mutual development and cooperation opportunities between two permanent members of this organization caused that they have active presence in educational activities and be satisfied. This improvement will lead to efficiency of educational discipline and a dynamic society.

Key words: teacher, student, family, education, efficient educational discipline

نظام آموزشی کارآمد، جامعه پویا و سرآمد

چکیده:

یکی از مهمترین ارکان پیشرفت هر جامعه نظام آموزشی آن جامعه است. این پیشرفت ماحصل مطالعات مکرر در بهبود روند روبه رشد آموزش و پرورشی است که شکل ابتدایی آن تعلیم و تربیت فرزندان آن جامعه است. تجربه نشان داده است هر کشوری که نظام آموزشی پویایی داشته باشد از انحطاط به دور است. نسل امروز آینده ای پربار را خواهند ساخت اگر ویژگیهای آموزش و پرورش کارآمد را شناسایی و در جهت توسعه آن کوشا باشیم. و این محقق نمی شود مگر با داشتن عنایتی خاص به عناصر مختلفی از جمله آموزش و پرورش، مدیر، مشاور، معلم، فراگیر، خانواده، فضا و تجهیزات مناسب و ارتباط فعال بین آنها و به خصوص دو عنصر اصلی این مجموعه بزرگ، یعنی معلم و شاگرد. تزریق توان فکری و عمیق همراه با آرامش خیال و پرورش روحیه خلاقیت و ایجاد فرصتهای توسعه و همکاری متقابل میان دو عضو دائمی این سازمان، باعث ایجاد انگیزه و تسهیل حضور فعال آنان در فعالیتهای آموزشی و پرورشی گشته و رضایت عمومی را در برخواهد داشت. این بهسازی، کارآمدی نظام آموزشی را در بر خواهد داشت و ما حاصل آن جامعه ای پویا و سرآمد خواهد بود.

کلمات کلیدی: معلم، دانش آموز، خانواده، تعلیم و تربیت، نظام آموزشی کارآمد.

مقدمه:

سرمایه اولیه هر کشوری به کار گیری سیاستهای صحیح و بدون افر اط و تفریط ، برای دستیابی به توسعه پایدار و برطرف کردن چالشها و تنشهایی است که در دراز مدت چیزی به جز عقب ماندگی های آموزشی و پرورشی را به همراه نخواهد داشت رسیدن به چنین پیشرفتی ، در موازات رسیدن به آرمان ها و ارزش های متعالی قابل تقدیر است. انسانهایی که جامعه فردا به آن ها نیاز دارد ، باید افرادی با توانمندی بالا باشند که عصر تکنولوژی را به خوبی درک کرده و بتوانند فعالانه به دانش های مورد نیاز نائل و سپس به نسل بعدی انتقال دهند. حال باید این سوال مطرح شود که به چه کسانی برای حصول این اهداف نیاز است ؟ در آغاز قرن بیست و یکم ، جامعه و آموزش و پرورش نیاز و افری به معلمان پژوهنده و کارآمدی دارد که بتوانند آگاهانه و از روی علاقه و محبت ، دانش افزایی خویش را صادقانه و بدون طمع در اختیار دانش آموزان قرار دهند. رسالت آموزش و پرورش ، افزایش استعداد های خلاق و متعالی است . ایجاد خلاقیت آرمانی مستلزم ارائه خدمات متوالی از جانب همه عناصر ذکر شده به منظور ایجاد سلامت روان و شخصیت سالم و توانا ، پرورش روحیه اعتماد به نفس و اخذ تصمیمات مهم و راه گشا است . حصول این هدف هر چند دشوار است اما برای رسیدن به آن ، نیاز به شرایطی است که در گرو کمی و کیفی بودن آموزش و پرورش است. برازندگی هر نظام آموزشی مبتنی بر خوب دیدن ، خلاق فکر کردن و پویا عمل کردن است ، که در مجموع شایستگی مجریان آن نظام در به ظهور رساندن جامعه ای سرآمد را شامل می شود.

بحث:

“خداوند هیچ قومی را دگرگون نمی سازد، مگر آنکه آنان در خود تغییری بدهند. (رعد، ۱۱)

باید به فکر آینده بود. دانش آموزان نونهالی که در اختیار دستگاه فرهنگی کشور قرار دارند، عزیزترین و سرشارترین سرمایه و ذخیره ی آینده ی این ملتند. در بلنمدت، هیچ چیز به اندازه ی تعلیم و تربیت اهمیت ندارد. در محیط آموزش و پرورش باید کاری بشود که حتی يك استعداد، از میان این میلیونها نوجوان و جوان ایرانی هدر نرود. (حضرت آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴)

تغییر، خلاقیت و نوآوری همواره ناگهانی و بدون هرگونه سابقه ای اتفاق نمی افتد، بلکه در اغلب موارد جهت گیری های اصلاحی به تدریج موجب تغییر و تحول در فعالیت، محصول و فرایند یا ابزار تولید می شود و در نهایت به تبلور خلاقیت و نوآوری می انجامد. اما گاه در مسیر تتبع و تحقیق در یک زمینه انسان به نوآوری هایی دست می یابد که بدون برنامه قبلی و به صورت کاملاً اتفاقی بوده است، در این زمینه آنچه می تواند اصلاح و بهبود امور راجعت و سرعت بخشد و به

خلاقیت و نوآوری بینجامد، چگونگی مدیریت بر تحقیق و خلاقیت و نوآوری است. (عبادی، ۱۳۹۴)

نقش خانواده در کارآمدی نظام آموزشی

برای رشد کودک باید او را آزاد گذاشت. برخی از والدین از روی علاقه ی زیادی که به فرزندان دارند، در تمام کارها، از او سرپرستی می کنند؛ یعنی مرتب به او یاد می دهند و فرمان می دهند. کودکی که به این شیوه بزرگ شود، محال است که آدم رشد یافته ای شود باید کودک را هم هدایت کرد و هم آزاد گذاشت (مطهری، ۱۳۹۲)

خانواده یکی از ارکان مهم تعلیم و تربیت کودکان، خواسته یا ناخواسته، در تمام حیطه ها می باشد. والدین از طریق درگیر کردن فراگیر در امور روزمره، آنها را در افزایش تجربه خلق کردن یاری می رسانند. ایجاد فرصتهای سوال، بازی و سرگرمی، کنجکاوی، روابط اجتماعی با هم سالان و بزرگترها، مبادرت به برنامه های هنری و غیره باعث بروز شکوفایی ذهن و تقویت اندیشه می شود، تا جایی که از او محقق و پژوهشگر با ایده هایی نو به یادگار خواهد گذاشت. خانواده در نهادینه کردن فرهنگ پژوهش و خلاقیت از اول راه تکامل فرزندان خویش نقشی حمایتی را ایفا می کنند. این حمایت می تواند با حضور در مدرسه و شرکت در جلسات خانواده، هم از لحاظ کمی و هم از لحاظ کیفی، پررنگ تر نیز بشود.

انجمن اولیا و مربیان، یکی از تشکلهای مردمی است که اینک بیش از ۵۰ سال از تاسیس آن در ایران می گذرد. این انجمن، بر اساس توصیه کنفدراسیون آموزش اولیا، وابسته به یونسکو، با عنوان انجمن خانه و مدرسه در ایران تشکیل شد و از همان زمان، با نام انجمن های خانه و مدرسه به انجام وظایف خود پرداخت.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، انجمن خانه و مدرسه که نمایانگر همکاری دو کانون اثرگذار، به نام انجمن اولیا و مربیان بود، با بار فرهنگی و انسانی عمیق تغییر نام یافت تا امکان ارتباط همه جانبه میان اولیا و مربیان را تحکیم بخشد.

امر تعلیم و تربیت، مشارکت جدی و همه جانبه را می طلبد که در یک سوی آن اولیا، یعنی نخستین آموزگاران فرزندان در خانه هستند و در سوی دیگر مربیان، یعنی آموزگاران دانش آموزان در مدرسه قرار دارند. اولیا و مربیان، همواره در تکوین تعلیم و تربیت فرزندان در تعامل هستند؛ به این صورت که حاصل تربیت فرزندان در خانواده ها، به عنوان پیش نیاز و خمیرمایه شروع کار معلمان در مدارس است و حاصل کار مربیان در مدارس، تربیت عضوی مفید و آشنا به وظایف برای نهاد خانواده و اجتماع است. این تعامل و داد و ستد خانه و مدرسه یا اولیا و مربیان، تعاملی پیوسته و همیشگی است و محصول آن، تربیت نسلی پویا، با نشاط، دانش پژوه و با کفایت است که نقش موثری در سازندگی و خودکفایی کشور بر عهده خواهند داشت. (سایت صدای معلم، ۱۳۹۴)

آموزش والدین یک ضرورت جهانی است. و رشته آموزش بزرگسالان به یک رشته دانشگاهی قابل توجه در جهان امروزی تبدیل گردیده است. آموزش بزرگسالان علاوه بر شیوه ها و روش های مربوط به یادگیری برای سنین بزرگسالی به تحقق ایده آموزش مادام العمر که بالاترین دستاورد تعلیم و تربیت در جهان معاصر است، انجامیده است. همان ایده ای که در ادبیات دینی ما به نقل از پیامبر گرامی اسلام سالهاست که دهن به دهن و نسل به نسل در حل نقل شدن است:

چنین گفت پیغمبر راستگوی زگهواره تا گور دانش بجوی (عصاره، ۱۳۹۳) از اینجا به بعد دانش آموز آمادگی لازم برای ورود به خانواده ای بزرگتر به نام مدرسه را پیدا می کند، و نقش معلم در تقویت این حمایتها شروع می شود.

نقش معلم در کارآمدی نظام آموزشی:

معلمان منابع تولید فرهنگ در جامعه فردا هستند. آنان با داشتن چنین مهارتی، چگونه دیدن و عمل کردن صحیح را به صورت منطقی به فراگیران خود آموزش می دهند. اما برای بهتر شدن این آموزش، ابتدا باید آنها را هدایت کند و روحیه همکاری و تعاون را در آنها تقویت کند. لذا برای رسیدن به این موقعیت، باید غنی از علم و آگاهی و سرشار از روحیه عطف و مهربانی بشوند تا قدرت تصمیم گیری در بروز مشکلات موجود در این راه را داشته باشند.

هر نظام آموزشی زیرساختهای اساسی دارد که ارکان نظام را تشکیل میدهند. یکی از ارکان اساسی هر نظام آموزشی، معلمان هستند که وظیفه انتقال دانش، ایجاد بینش و افزایش مهارت دانش آموزان را در چارچوب نظام آموزشی به عهده دارند؛ اما یک معلم خوب چه ویژگی هایی دارد و چه مهارتهایی را باید برای انجام صحیح وظایف داشته باشد؟ مدیران و برنامه ریزان برای به روزسازی دانش و مهارت معلمان چه برنامه هایی دارند و بر اساس چه الگویی در جهت توسعه مهارت های آن ها گام برمیدارند. پاسخ چنین پرسشهایی را میتوان در مفهوم توسعه حرفه ای جست و جو کرد. توسعه حرفه ای فرایندی مداوم است که به معلمان کمک می کند تا دانش و مهارتهای لازم برای شروع کار معلم را کسب کنند و این مهارت ها را در حین کار افزایش دهند. (خروشی، ۱۳۹۴)

مفهوم ارتقای حرفه ای معلمان از اواسط قرن بیستم و با ضرورت یافتن اجرای اصلاحات در نظام های آموزشی، پدیدار شده است. در شکل گیری این مفهوم، یافته های پژوهشی و بررسی مقایسه ای نظام های آموزشی تأثیر زیادی داشته اند. زیرا به صورت علمی نشان داده شد که معلم در انجام اصلاحات آموزش نقش دوسویه ای دارد، از یک سو موضوع اصلاحات آموزشی و از سوی دیگر عامل اصلاحات آموزشی محسوب می شود. لذا عمده ترین اهداف رایج در آموزش معلمان عبارتند از: حرفه ای سازی (تمرکز بر معلمان بدون کیفیت یا باکیفیت پایین)، ظرفیت سازی در معلمان (آماده سازی معلمان برای پذیرش مسئولیت های جدید یا مواجهه با تغییرات برنامه های درسی)، به روز کردن معلمان (به روز نگه داشتن دانش و توانایی تدریس متناسب با شرایط و روش های جدید تدریس) (تانگ و همکاران، ۲۰۰۵)

نقش مدرسه در کارآمدی نظام آموزشی:

نوع رفتار، عملکرد و مناسبات مدیریت با کارکنان و دانش آموزان، معلم با دیگر همکاران و با دانش آموزان با یکدیگر، در یادگیری ارزش ها، نقش مهمی ایفا می کند. در واقع دانش آموزان، ارزش هایی مثل دوستی و صمیمیت، مسئولیت پذیری و انجام وظایف، برنامه ریزی و خودباوری احترام به دیگران و ترغیب و تشویق آنان، یا ضد ارزش هایی مثل دوری از مردم و در خود غرق شدن، مسامحه و سهل انگاری در انجام به موقع مسئولیت ها، توهین به اشخاص و بی ارزش تلقی کردن فعالیت ها و عملکردها را از فضای روانی مدرسه می آموزند.

بنابراین، جای جای مدرسه باید تحقق هدف ها را تسهیل کند. (باصری، ۱۳۹۰)

مدرسه به عنوان مکانی که در آن تعلیم و تربیت رسمی جریان دارد، می تواند قدرت تفکر و مهارت های ذهنی را تا حدی تقویت کند که دانش آموزان بتوانند به راحتی به راه حل های مناسب دست پیدا کنند و از آن برای خلق ایده های نو استفاده کنند. با بهره گیری از فنون خلاقیت و نو آوری خواهیم توانست به طریقی کار آمدتر و اثر بخش تر خلاقیت دانش آموزان را پرانگیزیم و در نتیجه جامعه ای پیشرو داشته باشیم. خلاقیت و نو آوری لازمه و پیش درآمد یک جامعه و آگاهی از فنون و تکنیک های آن در مدارس ضرورتی اجتناب ناپذیر است. اندیشه های اسلامی خلاق زمانی بروز خواهد کرد که شرایطی برای ایجاد آن فراهم شود. در روش های تدریس فعال، که معلم نقش هدایتگر و ناظر را اجرایی کند، تفکرات خلاق و پویای دانش آموزان بهتر ظاهر می شود. ایجاد فضا و بستری طبیعی و آرام برای انجام واکنش ها و بروز احساسات دانش آموز در محیطی چون خانواده و دور کردن فضای خشن و پر التهاب، خود اقدامی عملی در پرورش خلاقیت دانش آموزان است. پرورش و تعالی خلاقیت امری تدریجی است و از حرکتی آرام برخوردار است. برگزاری مسابقات هنری و داستان نویسی با فرادید پرورش خلاقیت در دانش آموزان، اقدامی فرهنگی و عملی در پرورش خلاقیت آنان است. توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان، تشویق، احترام گذاشتن به آنان، تقویت خودباوری و ایجاد انگیزه تلاش توسط والدین، معلم و مدرسه، باعث تقویت اعتماد به نفس و رشد فزاینده خلاقیت در دانش آموزان می گردد. (رمضان پور، ۱۳۹۳)

هدف تربیت باید پرورش کامل شخصیت و کوشش در جهت رشد و سلامت روحی و جسمی کودک باشد. کودکان باید چنان پرورش یابند که به عنوان سازندگان جامعه و کشوری صلح دوست، به راستی و عدالت ارج نهند؛ به ارزش های فردی معتقد باشند؛ کارجو و کارطلب بوده، برای کار ارزش قایل شوند و احساس مسئولیت کنند؛ سرشار از روح استقلال باشند و برای صلح جهانی و رفاه و آسایش بشر و ایجاد روابط و تفاهم جمعی از هیچ کوششی دریغ نداشته باشند. (کوبایاشی، ۲۰۰۸)

کارآمدی آموزش و پرورش :

لفظ کارآیی و کارآمدی را معادل آورده اند. همچنان که واژه اثر بخش و ثمربخشی را یکی دانسته اند. اگرچه بین این دو تفاوت قایل شده اند ولی مطالعات که روی اثربخشی و کارایی انجام شده است، نشان می دهد که مرز کاملاً روشن و دقیقی بین دو اصطلاح فوق وجود ندارد و بسیاری از نویسندگان و صاحب نظران آنها را به صورت مترادف، تکمیل کننده یا جایگزین استفاده کرده اند. میرکمالی به نقل از «اتزیونی» «اثربخشی» را میزان تحقق اهداف؛ «کارایی» را میزان استفاده از منابع برای دست یابی به یک واحد از برون داد تعریف می کند. همانطور که بیان شد مرز دقیقی بین اثربخشی و کارایی وجود ندارد، ولی نویسندگان مدیریت تمایز بین آنها قایل شده اند. برای مثال از جمله اولین کسانی که میان مفهوم اثربخشی و کارایی تفاوت قایل شد «بارنارد» را می توان نام برد. او معتقد است که اثربخشی سیستم گراست و مربوط به تحقق اهداف سازمان می شود و کارایی فردگراست و مربوط به احساس رضایت کارکنان از عضویت در سازمان می گردد. «پیتر دراگر» یکی از صاحب نظران مشهور مدیریت، اثربخشی را «کاردرست انجام دادن» و کارایی را «کارها را درست انجام

دادن» تعریف کرده است. اثربخشی یعنی انجام کارهایی درست، به نحوی که دقیقاً متناسب با هدف باشد و کارایی یعنی انجام درست کار و توانایی به کارگیری حداقل منابع برای دستیابی به اهداف سازمانی (بختیاری، ۱۳۸۲).

آموزش و پرورش کارا اندیشه خلاق را پرورش می‌دهد، تصمیم می‌گیرد و تصمیم‌ها را برای دیگران روشن می‌کند که آنها هم تصمیم‌گیری را یاد بگیرند، که همان مفهوم واقعی مشارکت است. آموزش و پرورش کارا، تصمیم سازی می‌کند نه تصمیم‌گیری. آموزش و پرورش کارآمد و تصمیم‌ساز، با اطلاعات و اسناد و نتایج تحقیقات و مشارکت کارکنان عمل می‌کند. آموزش و پرورش کارآمد دارای مدیران کارا و اثربخش است که این ویژگیها را دارا می‌باشند: مدیر کارا و اثربخش همیشه در انتظار رویدادهاست و خود را برای مقابله با آنها آماده و مجهز می‌کند. او نمی‌ایستد بلکه خود تغییر و دگرگونی را پدید می‌آورد؛ تغییر و دگرگونی که محیط داخلی سازمان او را با تغییرات اجتناب‌ناپذیر محیط بیرونی هماهنگ سازد. مدیر کارا و اثربخش اعتقاد دارد که با کوشش، پشتکار، تصمیم‌گیری به جا و اعلام تصمیم‌ها به زیردستان و همکاران می‌تواند نظریه‌های دانش مدیریت را به کار بندد. مدیر کارا و اثربخش روابط خود را با زیردستان تنظیم می‌کند و از مهارت‌های رفتاری بهره کافی می‌برد. مدیر کارا مورد قبول کارکنان است و مدیری است مانند همه مدیران ولی در عین حال فراتر از همه آنها (بختیاری، ۱۳۸۲).

سرعت تحولات علمی و فناوری در سطح جهان شگفت‌انگیز است، توسعه و پیشرفت فناوری ارتباطات امکان دسترسی آسان و سریع را به منابع علمی به طرز اعجاب‌آوری فراهم ساخته است. بیشک تحولات به وجود آمده محصول برنامه‌ریزی‌ها، سرمایه‌گذاری‌های مادی و تلاش خستگی‌ناپذیر دانشمندان و صاحبان فنون و مهارت در سطح جهان است. سهم و کارکرد آموزش و پرورش در نظامهای آموزشی پیشرفته، در ایجاد دانش و فناوری نوین برکسی پوشیده نیست. در جهان پیوسته در حال تغییر و تحول کنونی، کشوری پیشرو خواهد بود که دارای نظام آموزشی کارا، مترقی، منعطف و پویا باشد. اکنون مهمترین سوال پیش روی نظام آموزشی ما این است که سهم ما در تولید دانش در سطح جهان چقدر است؟ در این مسیر تا چه اندازه آموزش و پرورش ما کارآمد است؟ (عبداللهی، ۱۳۸۱).

یکی از عوامل توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، گسترش همه جانبه آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد می‌باشد. از دهه ۱۹۶۰ میلادی به بعد به سبب تحول در مفهوم توسعه، جایگاه تعلیم و تربیت در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متحول شده است و تربیت نیروی انسانی جایگاه ویژه‌ای یافته است و اگر جامعه‌ای بخواهد نظام اقتصادی، صنعتی، سیاسی و اجتماعی خویش را دگرگون سازد و آن را با مقتضیات و نیازمندی‌های جدید همساز نماید، ناچار است که سیاست جامعی در توسعه نیروی انسانی داشته باشد، و این میسر نیست مگر اینکه از نظام تعلیم و تربیت به ویژه آموزش و پرورش متوقع باشیم. رهبر انقلاب می‌فرماید "اگر جمهوری اسلامی میخواهد پرچم اسلام را در دست بگیرد، میخواهد خودش به سعادت برسد، دنیا و آخرت خود را آباد کند همچنان که قرآن به ما یاد میدهد که میتوان دنیا و آخرت را با هم آباد کرد و باید این کار انجام بگیرد... باید انسانهای شریف، دانا، با استعدادهای جوشان، دارای ابتکار، دارای

اخلاق نیک انسانی، دارای شجاعت، قوتِ خطرپذیری، ورود در میدانهای جدید، بدون هیچگونه عقده‌ی خودکم‌بینی یا خودبرتربینی، انسانهای دلداده‌ی به خدای متعال و متکی به قدرت الهی و دارای توکل کامل، انسانهای صبور، انسانهای بردبار و حلیم، انسانهای خوشبین و انسانهای امیدوار تربیت کنید. اسلام همه‌ی اینها را به صورت بسته‌ی کامل در اختیار همه‌ی معتقدین و مؤمنین خود قرار داده. این بسته را باز کنیم، دانه‌دانه از این مواد استفاده کنیم، بهره‌مند شویم، آنها را بچشیم و درون وجود خودمان ذخیره کنیم. خروجی آموزش و پرورش باید اینجور انسانی باشد" (.آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۰)

برای اینکه این خروجی کارآیی موردنظر ما را داشته باشد، باید ارتباط موثر و امن بین تمام عناصر و از همه مهمتر معلم و شاگرد ایجاد شود. آموزگار به صندوقچه اسرار دانش‌آموزان تبدیل شود، سخنان آنها را بشنود و سعی کند بی آن که دیگران را به شکلی نادرست در جریان مشکلات آنها قرار بدهد، مشکلات را به بهترین نحو با والدین و اولیای مدرسه در میان گذاشته و تلاش خود را در جهت رفع آنها معطوف کند. اعتماد دانش‌آموز به آموزگار باعث می‌شود تا دانش‌آموز آزادانه مسایلیش را با آموزگار در میان گذاشته و از او کمک بخواهد. برای آن که بتوانیم دانش‌آموزان و مشکلات آنها را شناخته و یاری‌شان کنیم، دقایق پایانی کلاس را هر بار به گفت و گو با یک یا چند نفر از دانش‌آموزان اختصاص دهیم تا از علایق، خواسته‌ها و مشکلات آنها آگاه شویم. در سایه این شناخت و آگاهی، برقراری ارتباط آسان‌تر و رفع مشکلات سهل‌تر خواهد شد. از سوی دیگر، ارتباط منطقی و صمیمی دانش‌آموز و آموزگار، احساس آرامش را بر کلاس درس حاکم می‌کند و این احساس خوشایند فرایند آموزش - فراگیری را به حرکتی دلچسب و تأثیرگذار تبدیل می‌کند. اختصاص ساعت‌هایی خاص به گفت و گو با دانش‌آموزانی که با مشکلات بیشتری روبه‌رو هستند، بسیار راهگشا است و او را به سوی خوب بودن سوق می‌دهد.

روانشناسان معتقدند سرآغاز تصحیح رفتارهای ناشایست دانش‌آموزان تفسیر خوب رفتارهای نادرست آنها است؛ به این معنی که برای مقابله با رفتارهای ناپسند دانش‌آموزان، به جای دعوا و مشاجره، با آنها به خوبی و با منطق و آرامش برخورد کرده و رفتار آنها را به گونه‌ای دیگر و یا از نگاهی دیگر تعبیر و تفسیر کنیم.

دانش‌آموز ناآرام سعی دارد تا به هر شکل ممکن نظم کلاس را به هم ریخته و آموزگار و همکلاسی‌هایش را آزار دهد؛ که این ناآرامی و اذیت ممکن است به دلایل مختلف اعم از ابتلا به بیش‌فعالی؛ نابسامانی‌های روحی - روانی؛ نیاز به جلب توجه و... بروز کند. اما علت هر چه هست، نباید با او برخوردی تند و خشن داشت. گفت و گو با او و تفسیر رفتارهای ناپسند او به گونه‌ای دیگر، دانش‌آموز را از ادامه روند نامناسبی که در پیش گرفته، باز می‌دارد.

به طور مثال هنگامی که با شیطننت سعی دارد تا نظم کلاس را به هم بریزد، به جای خشمگین شدن تنها به گفتن این عبارت بسنده کنید که: «او سعی دارد تا با شوخی‌هایش خستگی را از تن همه ما به در کند.» استفاده از عبارتهایی از این دست دانش‌آموز را شرم‌منده کرده و او را به سوی تصحیح رفتار خویش سوق می‌دهد. (دادمند، ۱۳۸۵)

از این مقوله که بگذریم، به ارتباط کارآمد تری در این زمینه می‌رسیم. معلمان که بنیانگذاران اندیشه‌های علمی و ارزشها و مسئولیتهای اجتماع هستند، حرف اول را در تربیت ذهن و پرورش

روحیه فراگیران می زنند. آموزش و پرورش برای اینکه بتواند رابطه ای منطقی و محبت آمیز، خالی از آسیب های اجتماعی میان معلم و شاگرد ایجاد کند، باید از انتخاب صحیح دانشجویان و کار آموزان دارای توانایی و پتانسیل شغل شریف معلمی مطمئن شوند. آنها باید از آموزشهای صدرصدعلمی همراه با تکنولوژی و محیط کاملاً مناسب برخوردارباشند. ارزشها و هنجارها را به گونه ای بیاموزند که در آینده احساس خلا نکنند و این رفتار را هم در خود و هم در دانش آموزانشان نهادینه سازند. این رابطه انسانی که سر شار از اخلاق اسلامی است باعث سرآمدی نظام آموزشی و پویایی جامعه در آینده می شود.

یکی از این روابط اخلاقی نیاز مند در نظام آموزشی، تکریم معلمین و ارج گذاشتن به شان و منزلت آنان امری مسلم و غیر قابل انکار است، جوامعی که برای تکریم معلمین ارزش بیشتری قایل هستند و در عمل این اقشار را از منافع مادی و معنوی بهره مند می نمایند پیشرفته ترین و متمدن ترین جوامع بشری بوده و در طول تاریخ نیز هر حکومتی که به معلمین، اندیشمندان و فرهیختگان ارج بیشتری گذاشته پایدار تر و بادوامتر بوده و بالعکس حکومتهایی که در گذشته به این گروهها احترام نگذاشته، افکار و خواسته های آنان و یا حتی خود آنان را سرکوب نموده اند، محکوم به انقراض گردیده اند، در نظام فعلی که حکومت دینی و عدالت محوری است و در سایه رکن اساسی کشور که ولایت فقیه می باشد برای اثبات این انقلاب و اهداف مقدس آن که در گرو خون مقدس شهداست رسیدگی و توجه به خواسته های فرهیختگان و فرهنگیان امری مسلم و غیر قابل انکار و خداپسندانه بوده و رهبر معظم انقلاب نیز بارها بر این موضوع تاکید موکد نموده اند و مسولین را به این مهم هشدار داده اند. (سایت صدای معلم، ۱۳۹۴)

شایستگی و پویایی جامعه:

شایستگی هر نظام آموزشی مبتنی بر میزان شایستگی دست اندر کاران آن نظام آموزشی است. نقش آموزش و پرورش در جامعه ما همچون نقش مویرگ ها و سلسله اعصاب در بدن انسان است. جایگاه آموزش و پرورش از آن جهت در جامعه اهمیت دارد که اگر جامعه ای بخواهد اطلاعات و تغییرات مطلوب را سریعاً به مردم منتقل نمایند به راحتی می تواند از طریق نظام آموزشی صحیح و قوی به تمام مردم به ورت ملموس و موثر منتقل نماید و باز خورد سریع آنرا مشاهده نمایند تا در برنامه ریزی های بعدی بصورت سریع از آن استفاده نمایند. (امیری، ۱۳۸۵)

ما امروز باید دیدگاه و تفکر افراد را به زندگی امروز و آینده، به خدمت رسانی، به تلاش، به توسعه کشور، به جهانی شدن تقویت نماییم. با چنین دیدگاهی است که شرایط برای صلح و توسعه پایدار فراهم خواهد شد. دولتمردان باید ضمن توجه ویژه به جایگاه آموزش و پرورش، به خصوص آموزش و پرورش ابتدایی زمینه را برای شایسته دیدن و شایسته شدن در کشور در همه عرصه ها فراهم آورد. امروز در توسعه قدرت کیفی همپای قدرت کمی تاثیرگذار است و آموزش و پرورش نهادی است که در ارتقای قدرت کیفی و کمی در سایه همدلی و هم زبانی دولت و ملت بسیار تاثیر گذار است. (حیدری، ۱۳۹۴)

با نگاهی منطقی و بررسی در مورد جوامع و ملل مختلف ، به این نتیجه می رسیم که آموزش و پرورش کشورها یکسان نیستند. در کشورهای پیشرفته ، راس نیازهای جامعه ، اولویت دادن به تعلیم و تربیت است . آنها سعی می کنند تعلیم و تربیت را نو و اصلاح کنند . بدین منظور بر مشارکت و همراهی مردم تکیه می کنند . این دیدگاه باعث افزایش فرهنگ مشارکت در میان اقشار مردم به خصوص آموزش و پرورش می شود . به این ترتیب با پیشرفت آموزش و پرورش ، توسعه و پویایی کشور و به دنبال آن آسایش و رفاه مردم در سبب آینده جامعه و ملت قرار می گیرد. قدر مسلم اگر مشارکت های مردم به عنوان زیر ساخت های اصلی توسعه و رسیدن به شایستگی ، در بخش تعلیم و تربیت ، پر رنگ تر شود ، تحقق اهداف عالی نظام آموزشی نیز مرتفع خواهد شد. این مشارکت باید در بطن جامعه و به خصوص خانواده ها نهادینه شود ، تا نه تنها مشکلات مالی از میان برداشته شود، بلکه در کنار آن به افزایش میزان موفقیت و توسعه فکری دانش آموزان نیز افزوده شود. بدین صورت حضور مستمر دانش آموزان و اولیای آنها در مدرسه به همراه علاقه و رغبت قلبی خواهد بود و به دنبال آن مسئولیت پذیری در گروه دانش آموزان و خانواده از طریق انجمن های دانش آموزی و انجمن های اولیا و مربیان افزایش پیدا کرده و باعث تحقیق و پژوهش و تفکر نقادی و کسب مهارت های جدید ، تفاهم ، توسعه روابط و در نهایت قوی تر شدن شبکه های اجتماعی و سرآمدی جامعه خواهد شد.

نتیجه گیری:

عظیم ترین سازمان و تشکیلات هر جامعه نظام آموزشی آن جامعه محسوب می شود و مهمترین رسالت آن فراهم آوردن زمینه شکوفایی و بروز استعداد های دانش آموزان است. اگر معلمین و مدیران کارآمد در نظام آموزشی ما وارد شوند ، دانش آموزانی خودجوش و خود محور ، با اخلاق و دیندار ، دارای روحیه پرسشگری و پژوهشگری تربیت خواهند شد . بنابراین دانش آموزانی فارغ التحصیل خواهند شد که از حیث انسان بودن به اوج کمال رسیده اند و در جهت نیل به اهداف عالی نظام و رفع نیازهای علمی و مادی حرفه های زیادی برای گفتن خواهند داشت . از نوشتار حاضر می توان چنین نتیجه گیری نمود که نظام آموزشی کارآ و اثربخش ، نظامی است که با اهداف نهایی و نیازهای واقعی جامعه تناسب داشته و توانایی آماده سازی نسل جوان را برای نیل به اهداف دارا باشد.

اگر مسئولین برنامه ریزی در همه ی سازمان ها و مؤسسات کشور، وظیفه ی خود را به نحو احسن انجام دهند و بهترین برنامه ها را برای رفع مشکلات و پیشرفت در جهت مطلوب تدوین کنند و برای آنها بودجه کافی نیز در اختیار داشته باشند اما نیروی انسانی لازم برای اجرای برنامه ها از قبل تأمین و تربیت نشده باشد، کاری از پیش نخواهد رفت و قدمی برداشته نخواهد شد.

مهم ترین چالش آموزش و پرورش در هزاره ی سوم، سیاست تغییر و تبدیل است. تبدیل نظام آموزشی فعلی به آموزش و پرورش کارآ و اثربخش ، به همان اندازه که اهمیت دارد ، عملی ختیر است. ترسیم ویژگی های چنین نظام آموزشی با رسم یک دیگرام یا تدوین یک مقاله ، میسر نیست، بلکه ضرورتاً نیاز به مطالعه و پژوهش دقیق در تحولات و تغییرات اجتماعی دامنه دار در یک جامعه دارد.

پیش از بیان ویژگی های آموزش و پرورش کارآ و اثر بخش، باید بر لزوم همکاری همه جانبه ی ارگان ها و سازمان های کشور در حل مشکلات

آموزش و پرورش تأکید شود. در این راستا، رعایت اصولی از قبیل هماهنگی نظام آموزش با نیازها و برنامه ریزی های توسعه و پیش بینی برای تربیت معلم مجرب و متبحر، امری بدیهی است. استفاده از برنامه ریزی استراتژیک، کاربردی کردن نتایج و مطالعه و تحقیق در جهت استفاده از تجربیات سایر کشورهای جهان، و کاربردی کردن نتایج حاصل از آن، تمرکززدایی در نظام آموزشی، تغییر و اصلاح محیط های آموزشی با توجه به تحولات جدید، عنایت به فراگیران و حضور فعال آنان در عرصه ی فعالیت های یاددهی- یادگیری به عنوان یکی از اهداف اصلی سیستم آموزشی ازجمله ویژگی های آموزش و پرورش کارآ و اثربخش محسوب می شود. (آتین، ۱۳۹۱)

نظام آموزشی کشور به منظور کارایی فعالیتهای آموزش باید در این زمینه از منابع انسانی به نحو شایسته و مطلوب بهره بگیرد و در جهت رسیدن به اهدافش از هیچ تلاشی فروگذار نکند. تقویت پژوهش های تربیتی و دینی در افزایش کارایی آن مورد توجه است. اگر بخواهیم راه حل هایی بنیادی و اساسی برای مشکلات پیدا کنیم، لازم است تا پژوهش های کاربردی در زمینه های فوق انجام دهیم. برنامه ریزی، تهیه و تدوین برنامه های ثمر بخش و مفید برای ایجاد آموزشی سالم، مستلزم آشنایی دقیق مسئولین از میزان اعتبار و فقر و غنای اطلاعات دارد.

آموزش نیز یک رسالت است و توسعه و سعادت جامعه را به همراه خواهد داشت. هیچ تحولی در نظام آموزشی صورت نمی گیرد مگر اینکه تعلیم و تربیت در آن نقش داشته باشد. برای رسیدن به فضایل عالییه باید نسل جدیدی با اخلاق های جدید روی کار بیایند. بنابراین همه آحاد جامعه، درحوزه های مختلف، برای حمایت از این سازمان باید تشریک مساعی کنند.

در آخر به منظور دستیابی به اهداف ذکر شده در این مقاله پیشنهاداتی هر چند تکراری را حضورتان متذکر میشوم شاید راه گشای این راه خطیر گردد.

پیشنهادات:

یکی از مصداقهای برنامه درس ملی ایران ارتباط با خلق ائمه از (خانواده، جامعه و کشور، امت اسلامی و جامعه جهانی) تدوین گردیده است (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۱). لذا خانواده و مدرسه نقش محوری و حساسی در تربیت دینی کودکان دارند که مستلزم عنایت و مساعدت جدی اولیا و مربیان و مسئولین می باشد. لذا پیشنهاداتی هر چند شاید تکراری را یاد آور می شوم که خالی از اهمیت نیست.

- ایجاد یک فضای فرهنگی سالم همراه با مشارکت عمومی آحاد جامعه برای تقویت نگاه منطقی به امر خطیر تعلیم و تربیت و گسترش همکاری در بهبود آموزش.

- ارتقا سطح معلومات خانواده ها با گذاشتن جلساتی نه صرفا جهت اطلاع و رفع تکلیف، بلکه گسترش تبادل اطلاعات روزمره و برطرف کردن معایب.

- ارتقاء سطح دانش و مهارت حرفه ای و تخصصی معلمان و تمام کادر مدرسه بر حسب نیاز شغلی با برگزاری دوره های آموزشی کوتاه مدت و ادامه نه فقط برگزاری دوره های ضمن خدمت برای افزایش ساعات ضمن خدمت.

- تعلیم و تربیت را به یک اندازه در دانش آموزان تقویت کنیم تا هم در امر یادگیری علم و دانش متبحر شوند هم از اخلاق برخوردار گردند.

توجه بیشتر به دانشگاه فرهنگیان به امر معلمی با گسترش اخلاق اسلامی که متأسفانه در حال فراموش شدن است. شغلی که باید پیامبر گونه باشد و از شایستگی برخوردار باشد. شغلی که ۱۴۰۰ سال است به ارزشهای اسلامی توجه داشته، دیگر آن دید نه تنها تقویت نمی شود بلکه در حال توسعه در مدارس نیز است. ارزشها در حال فراموش شدن هستند. باید ارزش آفرینی کرد.

- استفاده از فناوری های مدارس در جهت آموزش نه صرفاً ظاهر سازی و تجمل گرایی.

- استفاده از مدیران، معاونین آموزشی و پرورشی کارآمد و دلسوز و متخصص متناسب با مقطع تحصیلی به خصوص دوره ابتدایی، که متأسفانه در حال حاضر از درجه اهمیت کمتری نسبت به مقاطع تحصیلی دیگر برخوردار می باشد.

- آسیب شناسی آزمون ها و برقرار کردن تناسب نتیجه بین دختر و پسر.

- بهره گیری از همکاری های بین المللی و منطقه ای و تبادل تجربیات سازنده.

منابع:

- آتین، مریم، ۱۳۹۱، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۷۱
امیری، باقر، به سوی آموزش و پرورش پویا، روزنامه آفرینش، شماره ۲۵۵۷، مرداد ۱۳۸۵.
- باصری، شکوفه، توانمند سازی مدرسه یک ضرورت، ماهنامه رشد مدیریت، شماره ۵، بهمن ۱۳۸۸، انتشارات کمک آموزشی.
- بختیاری، ابوالفضل، ۱۳۸۲، مدیریت اثر بخش، دو هفته نامه نگاه، شماره ۲۲۴، انتشارات وزارت آموزش و پرورش.
- برنامه درس ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱، تهران، شورای عالی آموزش و پرورش و وزارت آموزش و پرورش.
- حیدری، زهره، ۱۳۹۴، نقش آموزش و پرورش ابتدایی در توسعه کشور، پایگاه تحلیلی خبری چشم نیوز، کد مطلب ۱۹۲۶.
- خروشی، پوران، ۱۳۹۴، راهکارهای توسعه معلمان در کشورهای توسعه یافته با تاکید بر ضرورت توجه به آن در دانشگاه فرهنگیان، فصلنامه تربیت معلم فکور، سال اول، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۴، ۵۶-۵۳.
- دادمند، سها، ۱۳۸۵، ده راهکار برای تعلیم و تربیت، روزنامه همشهری، کد مطلب ۱۶۲۰۶ قابل چاپ.
- رمضان پور، عادل، چند عامل موثر در ظهور خلاقیت، ماهنامه پیوند شماره ۴۱۵-۴۱۴، فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳.
- عبادی، رضا، تحول در آموزش و پرورش، ماهنامه رشد مدیریت، شماره ۵، بهمن ۱۳۸۸، انتشارات کمک آموزشی.
- عبداللهی، حسین، ۱۳۸۱، آموزش و پرورش و چالشهای پیش روی آن، ماهنامه پژوهش نامه آموزشی، شماره ۵۶، تهران: انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- عصاره، علیرضا، آموزش اولیا را احیا کنیم، ماهنامه پیوند، شماره ۴۱۵-۴۱۴، فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۳.
- قرآن کریم، سوره رعد، آیه ۱۱.
- مطهری، مرتضی، ۱۳۹۲، اخلاق جنسی در اسلام و جهان غرب، تهران: انتشارات صدرا.

یادگارزاده ، غلامرضا ، ۱۳۸۰، کیفیت آموزشی چیست و چگونه می‌توان آن را بهبود بخشید؟ ، رشد تکنولوژی آموزشی شماره ۱۳۴، تهران : انتشارات دفتر کمک آموزشی وزارت آموزش و پرورش.

[/http://farsi.khamenei.ir](http://farsi.khamenei.ir)

www.afarineshdaily.ir

<http://www.educationworld.com>

magiran.com

<http://sedayemoallem.ir>

Kobayashi. Souety, T (2008). School and Progress in Japan. Pergamon, Oxford.

Huberman, M. (1989). The professional life cycle of teachers. Teachers College Record, 91(1), 31-57.

Tong, Lee Fui and Han, Yeap Boon (2005). Applying TQM philosophy to the teaching and learning process, Monash University, Malaysia.

[.http://sedayemoallem.ir](http://sedayemoallem.ir),(2016)

<http://www.hamshahronline.ir/details/16206>

Archive of SID